

ДЕМОГРАФІЧНІ ТА МІГРАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ

ЛЕСІК Ірина,

д-р філософії з економіки, доцент

доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук

Миколаївський національний аграрний університет

РУДА Наталя, здобувач вищої освіти

спеціальність 181 «Харчові технології»

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: авторами узагальнено характерні риси міграції, її негативними наслідки в Україні. Розкрито особливості якісних змін, пов'язаних з міграцією. Визначено основні напрями покращення ситуації, враховуючи український аспект.

Ключові слова: міграція, демографічна ситуація, селективна функція, внутрішньо переміщені особи (ВПО), економіка

Міграційні проблеми в Україні мають довготривалу історію походження, які тривають десятиліттями, трансформуючись, під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Результатом урбанізації є погіршення демографічної ситуації в окремих районах країни, зокрема в селищах та селах, поселеннях міського типу, що призводить до повного зникнення окремих населених пунктів, або поглинання їх в результаті об'єднання територіальних громад.

Українська міграція уже давно перетворилася в унікальний національний феномен, який на думку експертів, має свою історію з минулим, сьогоденням та майбутнім. По своїй суті міграція є архівом здобутків для країн, приймаючих мігрантів та втрат, для України зокрема, людського і трудового потенціалу України. Водночас міграція є виразником мотивації людини для задоволення потреб, досвіду, але ці процеси, як правило є незворотним. Прикладом цього є найбільша українська діаспора в Канаді, яка «за даними 2016 р. налічувала 300 тис. осіб з українським корінням та 1 млн, з частково українських походженням» [1]. Після лютого 2022 р. міграційні процеси в Україні набрали нових обертів. Тож, міграція не тільки живе у пам'яті українського народу, вона є його сьогоденням, і водночас перетворюється на його майбутнє, принаймні до отримання перемоги над загарбниками.

Часто емігрантами стають люди, які здобували вищу освіту за кордоном, такі, які отримали вищу освіту в Україні, але не знайшли можливості

самореалізації [2], фахівці затребуваних робітничих професій, які за кордоном мають вищу оплату тощо.

Рівень безробітного населення показує не лише кількість незайнятого населення, але й прямо впливає на рівень бідності, злочинності, розшарування суспільства [3]. Усі ці процеси ускладнюють процес забезпечення потреб внутрішнього ринку у кваліфікованих кадрах та мають інші негативні наслідки для економіки країни. В умовах сьогодення українська міграція інтегрується у світу спільноту.

Характерні риси сучасної демографічної ситуації в Україні можна розглянути на прикладі рис. 1.

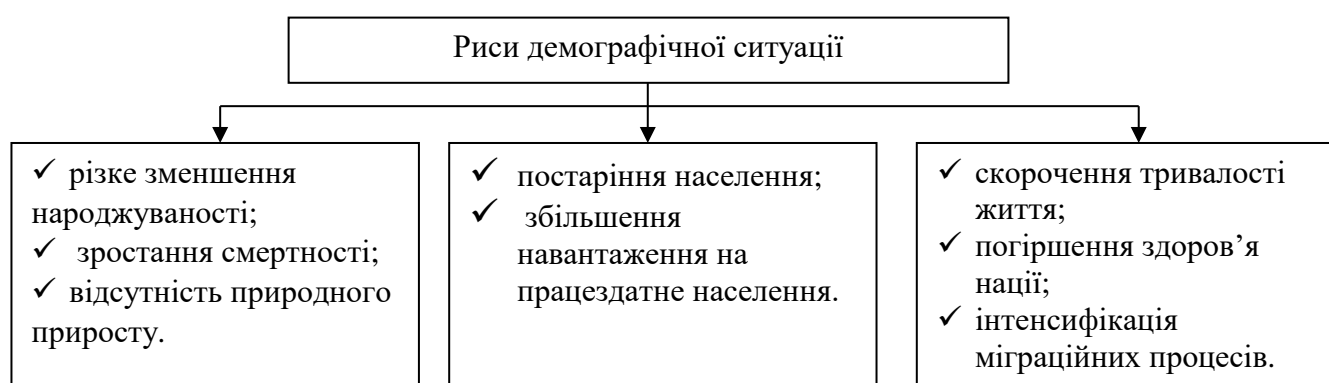

Рис. 1 Характерні риси сучасної демографічної ситуації в Україні

Джерело: узагальнено авторами за даними [4]

Також слід зазначити, що міграція виконує важливу роль у життєдіяльності суспільства, зокрема виконує перерозподільчу функцію, оскільки знаходить відображення в динаміці й характері перебігу демографічних процесів, у розширенні або ж, навпаки, звуженні режиму демовідтворення за рахунок зміни статево-вікової структури мешканців території, в акумулюванні ресурсу робочої сили. Також на міграцію покладена й селективна функція, оскільки не усі категорії населення схильні до переміщень однаковою мірою, це означає, що міграція містить потенціал якісних змін складу та структури економічного активного/неактивного населення [4]. Кожна з цих функцій має певні передумови для її реалізації.

Фахівці Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України

констатують, що депопуляція в Україні розпочалася у 1991 р., і вона не пов'язана з відокремленням і формуванням незалежної Української держави, вона тільки припадає на цей період [5]. Міграція й мобільність українців не є новим явищем. Ще до отримання безвізового режиму, міграційний тренд був достатньо високим, і існувала трудова міграція. Отримання безвізового режиму підштовхнуло українців, які стали більш активно його використовувати. І в даному випадку спрацювали два чинники, з одного боку, не стабільна економічна ситуація, відсутність реформ у країні, з іншого боку, дуже серйозна боротьба за трудових мігрантів з України урядів країн-членів Європейського союзу. Накладання цих чинників і посприяло підвищенню міграції [6].

Міграція в Україні посилилась після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну на початку 2022р. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, з 24 лютого станом на 22 березня з України виїхали 3626546 осіб. Найбільша кількість осіб зафіксована у проміжку з 27 лютого до 9 березня, у цей період кордон України на виїзд перетнули 1649088 людей. У цей період щоденно з країни виїжджали понад 150 тис. осіб [7].

Також Україна має безпрецедентні наслідки пов'язані з внутрішнім переміщенням осіб (ВПО), які охопили всі макрорегіони країни. Так, у «Звіті про переміщення» східний макрорегіон демонструє найбільше зростання в абсолютному вираженні, досягнувши майже 1 мільйона зареєстрованих ВПО до середини жовтня. Проте місто Київ (+33%) і південні області (+30%) були безумовно найшвидше зростаючими у відносному вираженні. З іншого боку, кількість зареєстрованих ВПО в Західній Україні продовжувала неухильно зменшуватися – хоча й помірно – починаючи з серпня [8]. Прорахувати усі проблеми від внутрішньої міграції повністю не можливо, але зокрема для територій на лінії зіткнення вони можуть бути критичними, через причини описані вище.

На сучасному етапі економічного розвитку, міжнародне співробітництво між державами є дуже важливим. Для забезпечення високого рівня економіки потрібно здійснювати обмін робочою силою, ресурсами, навичками. Набувати досвіду й реалізовувати свої вміння та компетенції для підвищення рівня соціально-

економічних показників в країні [9]. Покращення демографічної ситуації в Україні вимагає насамперед встановлення миру, забезпечення належних умов життя та перспектив розвитку, піклування про безпеку та добробут нації. Для цього мають створюватись певні умови праці, які задовольнять потреби людини, та дозволять повернутись до своєї країні, відбудувати, розбудувати її, робити її привабливішою для власного життя, для життя нових поколінь, для інверторів, для розвитку туризму та усіх інших потенційно перспективних напрямів.

Література

1. Особливості проживання української діаспори в Канаді. URL: <https://europortal.biz.ua/krayiny-ameryky/kanada/ukrainska-diaspora-v-kanadi.html>. (дата звернення 31.10.22).
2. Lesik, I., Usykova, O., Petrenko, N., Melnyk, I., & Ananiichuk, Y. (2022). Analysis of Factors Affecting the Efficiency of the Higher Education System in Ukraine. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 22(6), 86-102. <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i6.5231>.
3. Лесік І. М., Вільховатська А. І., Лесік М. А. Вплив безробіття на соціально-економічний розвиток країни // *Modern Economics*. 2021. № 27(2021). С. 88-97. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-12).
4. Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів XXI століття: наукове видання / наук. ред. У.Я. Садова. Львів, 2019. 110 с.
5. Управління трудовим потенціалом: навч. посіб. Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А., Керб Л. П. Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 403 с.
6. Стало відомо, скільки людей зараз проживає в Україні. URL: <https://konkurent.ua/publication/105751/stalo-vidomo-skilki-ludey-narazi-prozhivae-v-ukraini/> (дата звернення 29.10.22).
7. Вимушена міграція і війна в Україні (24 лютого – 24 березня 2022). URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznua-2022/>. (дата звернення 29.10.22).
8. Звіт про переміщення. Звіт по Базовій Оцінці Території. (Районний рівень). URL: <https://dtm.iom.int/reports> (дата звернення 30.10.22).
9. Lesik, I.M. (2018). Socio-economic aspects of society development. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 4, 11–17.

Abstract: *The authors summarize the characteristic features of migration and its negative consequences in Ukraine. The features of qualitative changes connected with migration are disclosed. The main directions of improvement of the situation, taking into account the Ukrainian aspect, are defined.*

Keywords: *migration, demographic situation, selective function, internally displaced persons (IDPs), economy.*